

**POLITECHNIKA
GDAŃSKA**

WYDZIAŁ ARCHITEKTURY

WFOŚiGW
w Gdańsku

Gdańsk, 2018-04-20

dr inż. arch. Magdalena Rembeza
Katedra Urbanistyki i Planowania Regionalnego, Politechnika Gdańska

Ochrona krajobrazu miejskiego w świetle tzw. „ustawy krajobrazowej”

Tekst przygotowany dla potrzeb projektu nr RV-4/2018 finansowanego przez WFOŚiGW w Gdańsku:

Ochrona krajobrazu w ocenach oddziaływania na środowisko w świetle współczesnych uwarunkowań prawno-metodologicznych

Tematyka poruszana w artykule dotyczy szeroko pojętej ochrony krajobrazu miejskiego w kontekście tzw. „ustawy krajobrazowej”. Jest to narzędzie regulujące między innymi obecność reklam w przestrzeni miejskiej. Mimo iż nie wiąże się bezpośrednio z dużymi inwestycjami i trudno tu odnieść się do ocen oddziaływania na środowisko, to temat ten odnosi się do zagrożeń krajobrazu oraz potrzeby jego ochrony.

1. Ustawa krajobrazowa – remedium na chaos wizualny polskich miast

Chaos wizualny polskich miast jest zjawiskiem powszechnym i przekłada się często na negatywny wizerunek miasta. Za jedną z najistotniejszych przyczyn chaosu wizualnego w polskich miastach podaje się ogromną liczbę reklam, umieszczanych bardzo często w sposób dowolny. Reklama zewnętrzna stała się nie tylko „niezbędnym dla codziennego funkcjonowania miasta środkiem porozumienia” (Wallis), ale wywołuje chaos informacyjny i prowadzi do wizualnego zubożenia przestrzeni miasta. Szczególnie dotyka on przestrzeni publicznej, a przecież kształtowanie jej formy jest jednym z głównych zadań współczesnej urbanistyki. Dobrze zaprojektowana i funkcjonująca przestrzeń publiczna stanowi esencję miasta i jest sceną życia miejskiego. „Bez wspaniałych miejsc publicznych, nie byłoby wspaniałych miast”¹.

---

¹ *Jak przetworzyć Miejsce. Podręcznik kreowania udanych przestrzeni publicznych*, tłumaczenie książki *How to Turn a Place Around* wydanej przez Project for Public Spaces, tłum.: T. Jeleński, W. Kosiński, Wydanie polskie Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, 2009, s.20.

Podjęta przez Sejm tzw. „ustawa krajobrazowa” z 11 września 2015 r., która weszła w życie 24 kwietnia 2015 r., ma za zadanie uporządkowanie krajobrazu polskich miast. Ustawa jest długo oczekiwanym narzędziem do ochrony krajobrazu, a jednocześnie może stać się remedium na chaos wizualny w polskich miastach.

Ustawa definiuje pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, krajobrazu kulturowego, krajobrazu priorytetowego. Jednocześnie stworzyła ona możliwości dla samorządów do uchwalenia lokalnego kodeksu reklamowego, w postaci tzw. „uchwały krajobrazowej”. Kodeks ten ma za zadanie określić, jakie reklamy i szyldy mogą zaistnieć w danym miejscu.

2. „Uchwała krajobrazowa” - nowe narzędzie ochrony krajobrazu

Wraz z wejściem w życie tzw. „ustawy krajobrazowej”, gminy uzyskały kompetencję do wprowadzenia uchwały będącej aktem prawa miejscowego w sprawie lokalizacji reklam, obiektów małej architektury i ogrodzeń. Jednocześnie usunięty został artykuł ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, mówiący o możliwości określania tych zasad w planach miejscowych. Uchwała krajobrazowa rady gminy jest aktem prawa miejscowego i dotyczy całego obszaru gminy (nie może jedynie obejmować terenów zamkniętych).

Część polskich miast przystąpiła do sporządzenia uchwały krajobrazowej, aby wprowadzić określone zasady sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane. Jednym z pierwszych miast, które zdecydowały się na sporządzenie i uchwalenie takiej uchwały była Łódź. Nad uchwałą krajobrazową pracują także Sopot i Gdynia. Szczególnym przypadkiem sporządzenia „uchwały krajobrazowej” jest miasto Gdańsk.

3. „Uchwała krajobrazowa” dla Gdańska

Proces sporządzania uchwały krajobrazowej dla Gdańska rozpoczął się w IV kwartale 2015 roku i był podzielony na kilka etapów, w tym powołanie Zespołu konsultacyjnego ds. Ochrony Krajobrazu, proces projektowy oraz etap uzgodnień. Procesowi sporządzania uchwały towarzyszyły konsultacje społeczne (w tym ankieta internetowa na stronach www.gdansk.pl oraz ankieta telefoniczna). Prace nad dokumentem były również w dużym stopniu oparte o współpracę z różnymi środowiskami, grupami społecznymi, interesariuszami. Konsultowane były także z branżą reklamową, w tym z Izbą Gospodarczą Reklamy Zewnętrznej i Pracodawców Pomorza.

Głównymi celami uchwały były: poprawa estetyki przestrzeni publicznej miasta, uporządkowanie zasad lokowania reklam na budynkach oraz wskazanie zasad dla funkcjonowania branży reklamowej w przestrzeni miasta. Wszystkie te cele są istotne z punktu widzenia krajobrazu miasta, ale szczególnie ważna wydaje się być tu jakość przestrzeni publicznej. W tym kontekście uchwała ma za zadanie między innymi: uporządkowanie nośników reklamowych, ochronę wartościowych elewacji budynków poprzez wskazanie miejsc do umieszczania szyldów, usunięcie „potykaczy” zawężających chodniki, zakaz umieszczania banerów na płotach, zwiększenie bezpieczeństwa przy drogach (reklamy wielkoformatowe w odległości 50 metrów od skrzyżowań), promocję aranżowania witryn zamiast ich wyklejania folią (max. 30%), umieszczanie ekranów świetlnych tylko na obiektach sportowych, jednolite rozwiązania, o wysokich walorach estetycznych, dla szyldów. Istotne regulacje dotyczą też umieszczania reklam na budynkach tzn.: możliwość umieszczenia reklam na tzw. „ślepych ścianach” – ścianach bez okien w formie tablic, siatek reklamowych lub murali; dopuszczenie

współfinansowanie remontu budynku poprzez umieszczenie reklamy na rusztowaniu –12 miesięcy co 5 lat; na obszarach ochrony konserwatorskiej konieczność odwzorowania elewacji, a także ochronę lokatorów przed zasłanianiem okien ich lokali przez reklamę na elewacji.

Uchwała, której formalna nazwa brzmi: "Uchwała w sprawie ustalenia zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane" zakłada, że Gdańsk zostanie podzielony na osiem obszarów (w tym SO – obszar najcenniejszy pod względem historycznym, SZ – tereny zieleni, SI-obszary indywidualnej promocji, SP-obszary przemysłowo-usługowe), dla których opracowano wytyczne dotyczące ulokowania m.in. reklam wolnostojących, szyldów, reklam na budynkach oraz obiektów małej architektury. Szczególne zapisy mają dotyczyć obszarów historycznych i cennych założeń urbanistycznych (Głównego Miasta, Stoczni Cesarskiej, Twierdzy Wisłoujście, Westerplatte, Zespołu Klasztorowego Cystersów w Oliwie). Natomiast na obszarach przemysłowo-produkcyjnych (przede wszystkim Port Północny, Kokoszki Budowlane, okolice rafinerii i portu lotniczego) oraz w obrębie wielkopowierzchniowych obiektów handlowych wzdłuż obwodnicy, przewidziano mniej restrykcyjne zapisy.

Mimo iż założenia do uchwały były konsultowane z branżą reklamową, wskazuje ona jednak, że obecny kształt uchwały nie jest doskonały. Przedstawiciele branży reklamowej postulują, aby dokument wrócił do dalszych prac.

4. Wnioski

„Ustawa krajobrazowa” może stanowić istotne narzędzie ochrony krajobrazu miasta, w szczególności zaś jego przestrzeni publicznej. Ponieważ jednak w swoim zasadniczym założeniu odnosi się głównie do regulacji w stosunku do obecności reklamy w przestrzeni miasta, może mieć niską skuteczność. Natomiast uchwały krajobrazowe, jako przepisy prawa miejscowego powinny być sporządzane w prosty, czytelny oraz możliwy do egzekwowania sposób, jeżeli mają stanowić efektywne narzędzia ochrony krajobrazu. Sporządzenie uchwał powinno wynikać z wnikliwej analizy stanu istniejącego oraz być oparte o partycypację społeczną. Tylko wtedy będą one gwarantowały stworzenie regulacji, które rzeczywiście będą wpływać na kształtowanie krajobrazu miasta.